

CIKLUS IRANSKOG FILMA

FILMSKI PROGRAMI
FILM PROGRAMMES

Hrvatski filmski savez

• • T • • Com •

Iranski kulturni centar i Hrvatski filmski savez

Pozivamo vas na svečano otvaranje Ciklusa iranskog filma u srijedu 8. ožujka, 2006. u 20 sati u kino *Tuškanac*, Tuškanac 1.

Prvi je na programu film *Svijeća na vjetru* (Sham'i dar baad, Candel in the wind) iz 2004. iranske redateljice Pouran Derakhshandeh.

Pozivnica vrijedi za prvu večer i za dvije osobe, a na blagajni kina treba uzeti karte petnaest minuta prije početka projekcije.

.: ŽENE U PRVOM LICU

Ženama se u iranskim filmovima odaje poštovanje koje zaslužuju

U posljednjih dvadesetak godina iranska je kinematografija osvojila vjerojatno najviše nagrada na međunarodnim festivalima, a status svjetski priznatih autora stekli su Abbas Kiarostami, Dariush Mehrjui, Jafar Panahi, Majid Majidi, Mohsen Makhmalbaf, pa i njegova kći Samira, koja je s osamnaest godina režirala vrlo dobar film *Jabuka*. Većina stranaca držala je taj slučaj posebnim u okviru položaja žene u tradicionalističkom islamskom društvu i dovela ga

prvenstveno u vezu s njezinim ocem. No, kao i većina zapadnih stereotipa o Iranu ni ovaj nije točan, jer od velike iranske produkcije deset posto su režirale žene, na što je naglasak posebnim programom stavio nedavni azijski festival u Bombayu. Odjek toga vjerojatno je i izbor koji ćemo mi imati prilike vidjeti, jer je među autorima tek jedan muškarac – Behrouz Afkhami, jedan od najkomercijalnijih redatelja u domovini koji nije posebno poznat izvan granica. Njegov vrlo zanimljiv *Hemlock* iznimno je dojmljiva i emocionalna priča o preljubu koju također ne

bismo očekivali u kinematografiji u kojoj nije dopušten bilo kakav na ekranu vidljiv dodir muškarca i žene i u društvu gdje se ljubavnica smatra zločinkom. Redateljevo predstavljanje te žene kao složene ličnosti i njena doživljavanja situacije kao ravnopravna ostalima na neki način pomaže uklapanju *Hemlocka* u ovaj moglo bi se reći “ženski” ciklus iranskog filma.

Suvremenom temom bavi se i prva žena koja je počela režirati nakon islamske revolucije potkraj

sedamdesetih godina – Pouran Derakshandeh u neujednačenu, ali mjestimice vrlo originalnu *Candle in the Wind* o mladom muškarcu koji ne uspijeva naći smisao života u suvremenu velegradu u kojem su sve osjetnije karakteristike i ostalih velikih svjetskih gradova. Iako su u njenu filmu žene ipak tek epizode, Derakshandeh je u Bombayu zastupala tezu da su one u filmovima iz njene zemlje mnogo složenije osobnosti nego u mnogim drugim kinematografijama: “Seks i nasilje, glavni sastojci zapadnog filma, ne postoje u iranskom. Žene su u zapadnim filmo-

vima tek potrošna roba, dok im se u iranskim odaje poštovanje koje zaslužuju”.

Potvrda toga je protagonistica vrlo uspjeta ostvarenja redateljice Ensiyeh Shah Hosseini *Rush! It's Gone* o ispreplitanju i sukobljavanju tradicije i suvremenosti u provincijskom ribarskom gradiću, gdje je upravo ta žena pokretač svih dramatičnih zbivanja. Nije na odmet spomenuti da važnu epizodu u tom filmu ima dječak, što podsjeća na ulogu koju su djeca imala kao glavni junaci velikog broja najcjenjenijih iranskih filmova, vjerojatno zato jer se posredno preko njihovih sudbina moglo izbjeći cenzuru u kritičkom prikazu suvremenih zbivanja. Zato su vrlo osjećajni srednjometražni filmovi Leile Merhadi *Mother* i *Pendar* novost jer se na vrlo uvjerljiv i dojmljiv način bave dječjim otkrivanjem svijeta oko njih, dok je u *Kakolie* Ferial Behzad dječak protagonist bajke koja nedvojbeno pripada baštini.

Tematska i stilska raznolikost ovih filmova ponegdje otkriva neke nama nepoznate sastavnice iranske kinematografije i tako omogućuje kompletiranje slike te istaknute nacionalne produkcije koja je u vrhu svjetskog filma.

Tomislav Kurelec

Biografije redatelja:

Pouran Derakhshandeh (Kermanshah, Iran, 1951)

Iranska redateljica, scenaristica i producentica. Diplomirala je 1973. godine na teheranskom sveučilištu na odjelu za tv i filmsku režiju. Nakon završetka studija počela je snimati kratke filmove i pisati tv drame. Tijekom Iranske revolucije kasnih sedamdesetih nastavila je pisati za televiziju. Za vrijeme Iransko-iračkog rata osamdesetih godina snimala je kratke filmove i prešla na dugometražnu filmsku formu. S dugometražnim debijem *Mute Contact* (1986) probila se kao vodeća iranska redateljica. Njen idući film *Little Bird of Happiness* (1987) osvojio je 5 nagrada na Fajr filmskom festivalu, a nakon njega snimila je *Passing Through the Dust* (1988), *Lost Time* (1989), *Bitterland* (1997), *Love Without Frontiers* (2000) i *Candel in the wind* (Sham'i dar baad, 2004).

Ferial Behzad (Iran, 1955)

Iranska redateljica, završila je školu za kino i televiziju u Teheranu i produkciju filmova na sveučilištu u Bostonu u SAD-u. Režirati je počela 1975. godine snimajući kratke lutkarske animirane filmove *The Singing of the Little Goat*, *The Most Beautiful Flower of the World* i *The Story of Spring*. Režirala je igrane filmove *Kakolie* (The Crested Hen, 1990), *The Valley of Butterflies* (1991), *Invisible Man* (1993), *The Day in Which the Wooer Came* (1996) i *The Passion of Life* (1998). Režirala je tv serije *Stories and Advices* (1983), *Swallow* (1986), *The Stories of Father and Son* (1991), *Virus of 2000* (2000), *Atash-E-Del* (2001) i *The Group of Seven* (2002). Godine 1990. sa direktorom fotografije Gholamom Rezom Azadijem osnovala

je producentsku kuću *Magic Lantern Film Co.* (Fanoos e Khial). Članica je CIFEJ-a, a kao gost i član žirija sudjelovala je na filmskim festivalima za djecu i mladež u Indiji, Bugarskoj, Norveškoj, Italiji, Sjevernoj Koreji i Egiptu.

Leila Mirhadi (Teheran, Iran, 1963)

Iranska redateljica, diplomirala je režiju, a snimila je filmove *The Imagination's Mirror*, *Hear It From Clay* (1994), *Lessons at Dawn* (1994), *Lullaby* (1996), *Last Break*, *Earthquake* (1997), *Mother* (Modar, 2000) i *Pendar* (2003).

Ensiyeh Shah Hosseini (Gorgan, Iran, 1954)

Iranska redateljica, diplomirala je filmsku režiju, a osim režije bavi se i pisanjem scenarija. Snimila je kratki film *The Opportunity* (Mayal, 2000) prikazan na festivalu u Torinu 2000. godine, nakon kojeg je uslijedio *Rush it's gone*.

Behrouz Afkhami (Teheran, Iran, 1956)

Iranski redatelj i scenarist, diplomirao je na Akademiji za kino i televiziju 1978. godine. Radio je kao direktor fotografije na filmu *Under the Rain* (1986) redatelja Seifollaha Daada, a potom je samostalno režirao povijesnu tv seriju *Mirza Kuchak of the Forest*. Dugometražni debi ostvario je filmom *The Bride* (1990) koji je imao velik uspjeh u kino dvoranama. Uslijedili su filmovi *The Day of Angel* (1993), *The Day of the Devil* (1994), *Takhti, the World Champion* (1997) i *Hemlock* (Shokaran, 2000) nakon kojeg se bacio u politiku i izabran je u iranski parlament. Nakon isteka svog četverogodišnjeg mandata vratio se filmu i snimio *The River's End* (Gav khuni, 2003)

SRIJEDA 8. OŽUJAK U 20 H
ČETVRTAK, 9. OŽUJAK U 19 H

Svijeća na vjetru

(Sham'i dar baad / Candle in the wind, 2004)

r/sc: Pouran Derakhshandeh

k: Hossein Djafarian

igrani, boja

Uloge:

Azita Hajian

Shahib Hosseini

Jamshid Mashayekhi

Hesam Navabsafavi

Sadržaj:

Nažalost, danas gotovo da ne postoji društvena skupina koja još nije došla u doticaj s drogom i AIDS-om. Iranska mladež u tome nije iznimka, a u filmu pratimo upoznavanje, suočavanje i borbu s tim teškim problemima.

ČETVRTAK, 9. OŽUJAK U 21 H
PETAK, 10. OŽUJAK U 19 H

Kokoš s krijestom

(Kakolie / The Crested Hen, 1990)

r: Ferial Behzad

sc: Houshang Moradi Kermani

k: Gholam Reza Azadi

igrani, boja

Uloge:

Mehdi Fathi

Farzaneh Kaboli

Amir Sheisi

Sadržaj:

Prvi film redateljice Ferial Behzad govori o šegrту u kovačnici koji kreće na putovanje kako bi našao nešto davno izgubljeno i potom se vratio kući mudriji i bogatiji za novo iskustvo.

PETAK, 10. OŽUJAK U 21 H
SUBOTA, 11. OŽUJAK U 17 H

Dva kratka filma Leile Mirhadi

Majka

(Modar / Mother, 2000)

r/sc: Leila Mirhadi

kratki igrani, boja, 40 min

Uloge:

Roya Nonahali

Sadržaj:

Film o dječaku koji nastoji shvatiti svijet slijepe majke, a istodobno se trudi ukazati kolegama u školi na njene prave vrijednosti: pamet i dobrotu.

PETAK, 10. OŽUJAK U 21 H
SUBOTA, 11. OŽUJAK U 17 H

Dva kratka filma Leile Mirhadi

Pendar (2003)

r/sc: Leila Mirhadi
k: Mohammad-Reza Sharifi
kratki igrani, boja, 46 min

Uloge:

Golab Adineh
Parisa Jahanbakhsh
Roya Gholami
Shabnam Motiee

Sadržaj:

Predana učiteljica iz maloga gradića sve vrijeme posvećuje učenicima kako bi ih što bolje pripremila za daljnji život. I tako godinama, sve do skorog umirovljenja. No, njeni učenici ne žele prihvatiti njeno umirovljenje...

SUBOTA 11. OŽUJAK 19 H
PONEDJELJAK 13. OŽUJAK U 21 H

Požuri, prošlo je

(Rush, it's gone / Ghovroob shod bia)
r: Ensiyeh Shah Hosseini
k: Mohammad Ahmadi
igrani, boja

Uloge:

Ladan Mostofi
Bijan Emkanian
Farhad Aslani
Alireza Osivand

Sadržaj:

Drama u ribarskom naselju na jugu Irana gdje se živi prema tradicionalnim običajima – onaj na koga se posumnja da je ukradio mora staviti ruku u vruće ulje i ako ga ne opeče dokazat će nevinost, žena kojoj pogine muž nema nikakvih prava dok se ne nađe tijelo njezinog supruga, jer je se tek tada može proglasiti udovicom, te se može ponovo udati. Takva je sudbina zadesila protagonisticu filma, mladu, lijepu ženu kojoj je u ribolovu nestao muž. Druga paralelna radnja je namjera da se tu izgradi veliki, moderni hotel i počne zarađivati turizmom. U tom sukobu patrijarhalne baštine i novih ideja redateljica na dojmljiv način oblikuje kritičku sliku suvremene iranske provincije.

SUBOTA 11. OŽUJAK U 21 H
PONEDJELJAK 13. OŽUJAK U 19 H

Kukuta

(Shokaran / Hemlock, 2000)
r: Behrouz Afkhami
sc: Mino Farshchi
igrani, boja, 86 min

Uloge:

Hedyeh Tehrani (Sima)
Fariborz Arabnia (Mahmoud)
Rozita Ghaffari (Taraneh)
Mohammad Salehala

Sadržaj:

Menadžeru Mahmoudu njegov šef Khakpour otkrije da su mu prišle nepoznate osobe i ponudile mu mito da bi im pomogao da kupe tvornicu u kojoj on i Mahmoud rade. Kada Khakpour doživi automobilsku nesreću, Mahmoud će ga morati privremeno zamijeniti i suočiti se s lošom financijskom situacijom tvornice. Prilikom posjete šefu u bolnici, upoznaje medicinsku sestru Simu s kojom se upušta u izvanbračnu i emocionalno nestabilnu vezu. Svojevrsna iranska verzija *Fatalne privlačnosti*, koja je u redateljjevoj domovini izazvala određene kontroverze, ali i uspjeh u kino dvoranama.

.: HITCHCOCK S HIJABOM

Ne znate ništa o suvremenom filmu ako se niste upoznali s iranskim novim valom. Iran je nova filmska meka. Što ga čini tako živahnim?

Iransku redateljicu Pouran Derakhshandeh kamo god putovala po svijetu uvijek manje ispituju o njenim filmovima, nego li o tome kako je biti redateljica u Iranu, a najviše pak pitaju je zašto je u posljednjih desetak godina odjednom došlo takvo obilje odličnih filmova iz njene zemlje. Naime, Iran se iz filmske žabokrečine odjednom pretvorio u uzbudljivo središte. Kao što se nekada od filmskih fanova očekivalo da pogledaju filmove redatelja kao što su Truffaut, Bergman, Kurosawa ili Ray tako i današnji filmoljupci nisu vidjeli ništa, ako se još nisu upoznali s nekim od najpoznatijih predstavnika iranskog novog vala kao što su Abbas Kiarostami, Majid Majidi, Mohsen Makhmalbaf i njegova kćer Samira, Dariush Mehrjui i Jafar Panahi.

Fenomen iranskog filma, koji je postao jedan od cijenjenih filmskih kultura ovjenčanih Zlatnim lavovima i medvjedima, vrlo je zanimljiv. Naime, filmski autori u Iranu rade u uvjetima koji se teško mogu nazvati primjerenima za velika filmska postignuća – pod islamskim režimom koji je vrlo podozriv prema filmu i sposobnosti da utječe na gledaoce i kviri ih. Od 1979. pravila Ministarstva kulture ne dopuštaju

da se muškarac i žena dodiruju na ekranu ako nisu u braku. Žene moraju jednako kao i u stvarnom životu, nositi hijab i pokrivati kosu ne samo u javnosti već i u scenama u domaćinstvima jer je onaj tko te scene gleda stranac. Film koji se bavi nečim tako jednostavnim kao što je romantična ljubav nailazi na mnogo poteškoća. Također, bilo što da se približi blasfemiji ne dolazi u obzir kao ni bilo kakva kritika postojeće vlade ili revolucije iz 1979. pod vodstvom ajatolaha Homeinija. Tahmineh Milani 2001. godine provela je kratko vrijeme u zatvoru jer je snimala *The Hidden Half*, kontroverzni film koji je zadirao u revoluciju.

Ipak, zabrane ponekad mogu pospješiti umjetnost, potičući umjetnike da razmišljaju kreativnije i da se više oslanjaju na simboliizam, neizravnost i nagoviještanje kako bi stvorili filmove u kojima se gledatelje ne hrani značenjima već oni radije sami nadopunjuju značenje. Tijekom prošlih deset godina, a osobito nakon 1997. kada je na vlast došla tolerantnija vlada Mohammada Hatamija, iranski film je dobio reputaciju jedne od najosobitijih filmskih kultura koja uvelike ovisi o dijalogu, ali istovremeno i o tišini, meditativnim i sporim scenama koje često traju jednu ili dvije minute, umjesto

brze izmjene kadrova i drečave kamere koji su postali karakteristični za naše *emtijejsko* doba. Iranski film osobitu pažnju poklanja karakterima i ljudskim bićima - malim i velikim. Zanimljivo je koliko je osjetljivih filmova o dječjim životima izašlo iz Irana, od Kiarostamijeva *Where Is My Friend's Home?* do Panahijeva *White Balloon* i Majidijeva *The Colour of Paradise*.

Derakhshandeh, prva žena koja je u Iranu snimila film nakon Revolucije 1979. više je puta naglašavala da stroga pravila ponekad imaju i dobre strane. "*Seks i nasilje, glavni sastojci zapadnjačkih filmova, u Iranskim su filmovima nedopustivi,*" ustvrdila je. "*Žene su u mnogim zapadnjačkim filmovima roba, no u iranskim filmovima daje im se poštovanje koje i zaslužuju.*" U eseju koji je redateljica dala novinarima, nastavila je s kritikom Hollywooda i upitala se kako to da se sada odjednom iranski film cijeni i gleda diljem svijeta:

"Ovo je vrijeme kada Hollywood provodi strahovladu nad cijelim svijetom i to ne samo filmovima iz vlastitih studija već i mnogim filmovima koji se rade drugdje, a imitiraju hollywoodske. Iranski filmovi nude nam alternativu stvarnih ideja i emocija, važna socijalna, moralna i filozo-

fska pitanja te nemaju ništa sa zvijezdama, spe-
cijalnim efektima, senzacionalizmom i smiješnim
eskapističkim pričicama. Eto zašto!"

Na Azijskom filmskom festivalu u Bombayu osobito je intrigantna bila činjenica da je u sklopu programa Iranski novi val predstavljen veliki broj redateljica koje trenutno rade u Iranu (više ih je u Iranu nego u Bollywoodu). To je osobito začuđujuće kad se u obzir uzme veoma tradicionalna i patrijarhalna povijest iranskog društva. Na festivalu se raznolikost i kvaliteta tih filmova odmah primijetila. Derakhshandehin film na festivalu, *Candle in the Wind* (2003), donekle je previše iskrena bajka o zbnjenu dečku koji se počinje drogirati, no ostali filmovi to sasvim nadoknađuju. Također je prikazan i kratki film Leile Mirhadi *Mother* (2000) koji priča o dječaku koji postupno počinje razumijevati svijet svoje slijepe majke (koju izvanredno tumači jedna od vodećih iranskih glumica Roya Nonahali). Završna scena u ovom filmu koja prikazuje dječaka koji gleda uvis prema prozoru na kojem stoji njegova majka i gleda ravno u njega apsolutno je zadivljujuća. Sušta suprotnost je film *Shokaran* (2000) reklamiran kao iranska verzija *Fatalne privlačnosti*. Scena-

rij Minooe Farshchi priča priču o vezi između Mahmouda, poslovnoga čovjeka s obitelji i Sime, prelijepe bolničarke koja je svjesna moći nad muškarcima. Ovo je film s pomno isplaniranim ritmom, pametnom razradom nesigurne i neizvjesne atmosfere uz pomoć vješta snimanja i montaže. *Shokaran* se upravo paradoksalno uspio oteti strogim pravilima iranskoga filma: dvoje ljudi proživljavaju burnu vezu no mi ih nikada ne vidimo kako se dodiruju.

Derakhshandeh i njene kolegice, upadljive u dugim tunikama i šalovima omotanim preko lica, bile su jedinstven prizor na projekcijama te su odgovarale na pitanja novinara i festivalskih predstavnika na otvorenom sastanku. Dokaz o njihovu eklektičnome filmskom ukusu (i možda strateškom bojkotu njihovih poznatijih muških kolega iz Irana) stigao je kada su na upit koji su im najdraži filmovi i redatelji, odgovorile: "*Fellini i Paradjanov,*" rekla je Derakhshandeh. "*John Ford, Akira Kurosawa i film Disha Sai Paranjpe,*" izjavila je Ensiyeh Shah Hosseini, redateljica bajkovite, ali oštre drame *Rush! It's Gone* čija se radnja događa u malom ribarskom mjestu na jugu Irana. ("*Pripazite na Madhuri Dixit u mom filmu,*" rekla je Hosseini. I stvarno,

nakon dvadesetak minuta filma, vidimo Madhuri Dixit i Salmanu Khana kako se drže za ruke i pjevaju u sceni u kojoj jedan od likova gleda indijski film na televiziji.) *“Ingmar Bergman i francuski filmovi,”* odgovorila je Mirhadi. *“Filmovi Alfreda Hitchcocka,”* rekla je Farshchi, kao što su gledatelji njena filma *Shokaran* mogli i pretpostaviti.

Kao što trenutno iranske filmove rado gledaju u Indiji, tako i u Iranu vole indijske filmove (što je natuknuto u Hosseininom filmu). Sada se indijski filmovi lako mogu nabaviti na crnom tržištu, a i obično se prikazuju jednom mjesečno na iranskoj televiziji iako su ranije bili zabranjeni zbog neprihvatljiva sadržaja. *“Sve scene pjesme i plesa bile su uvijek izrezane iz vaših filmova,”* rekla je Farshchi, i fakijski se nasmiješila. *“Tako na iranskoj televiziji bollywoodski filmovi traju tek 45 minuta.”*

(Chandrasah Choudhury živi u Bombayu, piše literarni blog ‘The Middle Stage’, a u ovom tekstu u povodu prošlogodišnjeg Azijskoga filmskoga festivala u Bombayu približava nam iranski film.)

